

„TREHUSBYEN“ - PLÁN KULTURNÍCH PAMÁTEK STAVANGERU 1994 – 2005

Dovolte mi, abych se s vámi podělila o informace a zkušenosti, získané v zahraničí, v tomto případě z Norska. V rámci doktorandského studia na FA VUT v Brně a závěrečné disertační práce na téma „Zásady regenerace městských památkových rezervací a památkových zón“ jsem při návštěvě Norska využila právě místa svého pobytu – Stavanger – k obohacení tohoto tématu. Jistě pro nás může být zajímavá a poučná ochrana jejich kulturního dědictví. Pochopitelně jsou zde rozdíly, které jsou dány samotným charakterem země a měst zde vůbec, ovšem zkusme tento přístup brát jako inspirativní.

Samotný článek pojednává o Plánu kulturních památek Stavangeru 1994 – 2005. Jde o část města „Trehusbyen“, což v českém překladu znamená „město dřevěných domů“. Ukazuje vzájemné souvislosti dokumentů územního plánování a podrobně rozebírá konkrétní plán. Jednotlivé kapitoly řeší jak všeobecnou ochranu kulturních památek, vztah k plánovacímu a stavebnímu zákonu, tak i cíl a účel jeho zpracování, realizační plán, udávající jednotlivé úkoly pro zajištění kulturních památek a památkového prostředí i ochranu památek v souvislosti s plánováním města. Je zde popsán vývoj města, kulturní památky a kulturní prostředí, způsoby hodnocení, registrace památek a v neposlední řadě i zaměření pro nezbytnou regulaci dřevěného města, které souvisí s rozdělením území.

Administrativně se Norsko člení na 19 fylke (správní oblast, u nás kraj, provincie), jejichž postavení v národním hospodářství i teritoriální struktura se vyvinuly v posledních desetiletích. Tyto provincie se dělí na 448 kommun (správní oblast, u nás obec, okres). Územní plánování a stavebního zákona na systému dokumentů využití území, které jsou zpracovávány jako u nás známé regulační plány. Forma provedení je jednotná a hierarchie postupuje od plánů celé země, přes plány fylke a promítá se do plánů jednotlivých kommun. Na plány využití území navazují dílčí plány – např. plán kulturních památek, plán zeleně, plán pobřeží, plán centra, plán prostředí a rezerv v území, projekt kultury země apod. Tyto dílčí plány opět přejímají informace a podklady z nadřazených plánů větších územně

správních celků. Navíc existují dílčí plány ploch, v našich podmínkách tzv. urbanistické studie. Unifikace územně plánovací dokumentace zde hraje velmi důležitou roli ve smyslu srovnatelnosti, srozumitelnosti a kvalitní orientace v území. Zjednodušená grafická část územně plánovací dokumentace má lepší vypovídací schopnost a důraz na verbální vyjádření odstraňuje konflikty mezi státní správou a vlastníky. Důležitým momentem je dále v Norsku kvalita zpracování těchto dokumentů. Snahou je taková kvalita, aby se v budoucích etapách prováděly pouze revize a nevytvářely se stále opakovaně nové nákladné dokumenty. Využití současné výpočetní techniky dává možnost tvorby kvalitní databáze (v tomto případě např. památek), registrace i vazby na územní plán města. Nezanedbatelným momentem je navíc vydávání územně plánovací do-

kumentace jako široce dostupné a srozumitelné publikace, což v praxi znamená zvýšení zájmu veřejnosti o území.

Na příkladu města Stavanger bych chtěla ukázat, jakým způsobem je zpracován Plán kulturních památek. Samotný Stavanger je hlavní město fylke Rogaland s 105 626 obyvateli (k roku 1998), čtvrté největší v Norsku, postavené na poloostrově Jæren na jižním břehu Gøsfjordu. Bylo založeno v 8. století, městská práva obdrželo v roce 1425. Město nejprve bohatlo obchodem se dřevem, později proslulo rybnářstvím. I přesto, že dnes je střediskem průmyslu, udrželo si jádro starobylý charakter. Nikde v Norsku není tolik historických dřevěných domů jako právě zde. Proto pro mne bylo velice zajímavé navázat kontakty na místní komunitu, na odboru památkové péče a získat tak velmi zajímavé podklady. Jedním z nich

byl i Plán kulturních památek Stavangeru „TREHUSBYEN“, s platností od roku 1994 do roku 2005.

První Plán kulturních památek pro Stavanger byl předložen v roce 1989. Plán byl vypracován souběžně s Plánem kulturních památek fylke Rogaland, jako součást ochrany kulturních památek správní oblasti. Stavangerská městská rada ho projednala v plánu kommuny v květnu téhož roku a tento plán získal politickou podporu. Tím se zvedlo povědomí pro záchranu kulturních památek. Zároveň nabylo na významu zachování souvisejícího kulturního prostředí majícího vztah k jednotlivým objektům, což dostávalo stále větší smysl. Byla stále větší nutnost provést revizi Plánu kulturních památek pro Stavanger.

Realizační plán popisuje oblasti, které budou prioritní a udává aktuální úkoly pro další plánovací revizi. Převádí nashromážděné materiály – mapy a seznamy kulturních památek a památkového prostředí, zachovává hodnoty kulturních památek Stavangeru.

Všeobecná ochrana kulturních památek

Zákon o kulturních památkách definuje kulturní památku a kulturní prostředí takto: Kulturní památkou se míní veškeré stopy lidské činnosti do našeho fyzického prostředí, jakožto i lokality, vážící se k historické události, víře nebo tradici. Kulturním prostředím se míní území, kde kulturní památky uzavírají nějakou část nebo tvoří větší celek ve vzájemných souvislostech. To jsou čistě neutrální definice. Všechny chráněné kulturní památky jsou hodnotné. Nejstarší památky (starší než 1537) jsou automaticky chráněny v souladu se zákonem o kulturních památkách. Kulturní památky novější doby se hodnotí pro svoji kulturně historickou nebo antikvární památkovou hodnotu. Dříve byla určena časová hranice pro památky 100 roků, většinou okolo roku 1900. Dnes je časová hranice zrušena. Také hodnotné stavby ze současnosti jsou vystaveny komerčním silám a tudíž potřebují ochranu.

Hodnocení

Účelem hodnocení je vyjasnit ty zdroje a rezervy, které se váží ke kulturním památkám. Tradičně platí toto: jejich historie, jejich kořeny a identita, jejich potřeby pro ukotvení a obnovení tradice jsou předpoklady pro novou tvorbu. Postupně bylo ověřeno, že sociální struktura ovlivňuje a řídí městskou strukturu. Výzkum ukázal, že starší dřevěné domy jsou zdravé. Je jas-

Stavanger - fronta domů u moře

né, že podstata ochrany kulturních památek je významná. Má podporu ze všech stran. Hlavní myšlenkou je ale podpora bydlení v kulturních památkách, které tvoří užitečné rezervy. Zajistí se tak kultivované využití historického životního prostředí.

Zákonodárství

Ochrana kulturních památek je podle Ministerstva životního prostředí důležitá v souvislosti s využitím prostředí a ochrannou rezerv; Parlamentní usnesení č. 46 (1988–89), o prostředí a rozvoji a Parlamentní usnesení č. 31 (1992–93), o regionálním plánování a plošné politice. Také Parlamentní usnesení č. 61 (1991–92), „Kultura v čase“, podtrhuje význam kulturních památek. Nejstarší kulturní památky jsou automaticky chráněny. Zákon o kulturních památkách uzákoňuje ochranu kulturně historických nebo architektonických hodnot kulturních památek a kulturního prostředí z novější doby. Plánovací a stavební zákon přikazuje kommunám spravovat zdroje a rezervy společnosti podle nejlepšího uvážení. Zákon § 25.6 potvrzuje regulaci speciálního území kulturně historických a antikvárních hodnot a je jedním z nejdůležitějších nástrojů kommuny, jak ochraňovat tyto kulturní památky. To tvoří základ pro plány kulturních památek kommun s hlavním cílem zabezpečit kulturní památky.

Ostatní paragrafy v plánovacím a stavebním zákoně, které jsou významné pro ochra-

nu kulturních památek: § 20.4 – splnění nařízení dílčího plánu kommuny, § 26 – regulační nařízení, jak ztvárnit a využít území a objekty, § 74.2 – „Paragraf krásy“ a § 92 – změny ve skladbě vnějších hodnot objektů.

Vztah k plánovacímu a stavebnímu zákonu

Plánovací a stavební zákon zabezpečuje další rozvoj kvality v existující zástavbě. Je třeba zabezpečit nejenom jednotlivé stavby, ale všeobecně zlepšit kvalitu po celou dobu obnovy a údržby. Jedná se o výstavbu s různou hodnotou. Kommuna Stavanger chce uvést v činnost paragrafy z plánovacího a stavebního zákona, zachovat správné prostředí a přizpůsobit ho vývoji v „Trehusbyen“. To je přesněji dáno komunálním plánem dílčích ploch a prohloubeno v Plánu kulturních památek. To upřesňují následující paragrafy:

- § 3 Rozhodnutí
„Rozhodnutí mohou pro kommunu nebo část kommuny stanovit úlevy nebo zpřísnění, doplňky nebo výjimky z nařízení z tohoto zákona (Plánovacího a stavebního zákona), které budou vyžadovány s ohledem na místní podmínky....“
Závazné předpisy většiny odstavců v zákoně, včetně § 74 a § 92, jsou v „Trehusbyen“ zvláště důležité. Podle ministerstva jsou tyto paragrafy nadřazeny dílčím plánům kommuny a následujícím regulačním plánům. Souvisí to s rozsáhlým stupněm zainteresovanosti veřejnosti

a spolupůsobnosti, které se váží k těmto typům plánů. Dílčí plán komunity obsahuje proto nařízení, které berou na zřetel uvedené činnosti § 74 „Paragraf krásy“ a § 92 o pohledu na historické a architektonické hodnoty, související se stavební hmotou, která zůstane zachována.

- § 20 – 4 Dílčí plochy v komunálním plánu

Tento paragraf obsahuje nařízení k plánu ploch, viz předcházející odstavec. Takové nařízení musí mít všeobecný charakter a chce být v první řadě právnickým funkčním signálem o obsahu podrobných městských plánů, které by měly být vypracovány. Plán dílčích ploch komunity uzákoňuje v „Trehusbyen“ následná nařízení:

- Práce a opatření zmiňované v Plánovacím a stavebním zákoně § 84, 86a a 93 se nemohou uskutečnit, jestliže nejsou obsaženy v regulačním plánu nebo plá-

nu výstavby. Rozhodnutí v těchto plánech dávají základ pro zachování a další rozvoj kulturně historických staveb a území se zvláštními rysy prostředí, tak jako struktura bloku domů, průběh ulic, parků, areálů zahrad, hodnotných stromů a jiné vegetace.

- V území, které je charakteristické samostatně stojícími malými domy se nedovolují ne více než dvě obytné jednotky v domě, jestliže není něco jiného obsaženo v regulačním plánu nebo plánu výstavby.
- Výstavba, která směřuje nebo překračuje rámec zástavby a hranic ve struktuře bloku domů, je povolena, když jsou tyto vztahy v souladu s regulačním plánem.
- Asanační povolení se dává pouze, když je k dispozici stavební povolení pro novou stavbu na pozemku nebo

když asanace je součástí provedení regulačního plánu.

Prostředky pro zajištění „Trehusbyen“ jsou regulační plán s nařízeními, plány výstavby, nařízení pro zlepšení, zřízení parkovacích zón, nařízení o dopravě, úpravy uličních dvorů a jiné pracovní plány.

- § 25 Cíl regulace – odst. 6 Speciální území
„.....území se stavbami a zařízením, které z důvodu historických, antikvárních nebo z důvodu jiných kulturních hodnot, musí být zachovány.“ Zařízením se míní v této souvislosti ulice, zahrady a hodnotná vegetace. Regulace speciálního území pro zachování dává hned po ochraně silnější formu pro zachování. Tato regulace kulturních památek a kulturního prostředí by měla být zanesena v seznamu kulturních památek. Regulace speciálního území může ztratit na účinnosti, pokud by se jednalo o velké části v „Trehusbyen“. Zároveň by mohl vzniknout u vlastníků a obyvatel odpor proti takové regulaci, která nemá přesvědčivou dokumentaci. Regulační nařízení musí být centrální. Ještě k tomu se může vyžadovat navrácení předcházejících charakteristických elementů fasád, které jsou již odstraněny.

- § 26 Regulační nařízení
„.....v nezbytných případech je možno vydat nařízení o ztvárnění a využití areálů a staveb.“ Formulace „nezbytný případ“ musí být v souladu s cílem regulačního plánu. Jestliže je zajištěna kvalita „Trehusbyen“, může být takové nařízení vydáno. Rozsah těchto nařízení musí být v souladu s plánovacím a stavebním zákonem. V této souvislosti je zvláště zajímavý „Paragraf krásy“, § 74 a ještě § 92 o zvláštním zájmu. V území, které nespadá pod regulaci speciálního území a regulačních nařízení o navrácení charakteristických elementů fasád, můžeme požadovat způsob obnovy za možný, usnesení § 74 a § 92.

- § 74 Řešení plánu a vzhled – odst. 2, často nazývaný „Paragraf krásy“

„Kommuna musí dohlížet podle § 93 na to, že každá práce bude uskutečněna tak, aby uspokojila požadavky krásy jak sebe sama, tak i ve vztahu k prostředí. Znehodnocující barvy nejsou dovoleny a může se požadovat jejich odstranění.“ Kommuna Stavanger si přeje zachování typických domů. U domů, kde je ohrožen stylový rys se může požadovat navrácení zpět k původnímu stavu. To se týká velkých území v „Trehusbyen“. „Paragraf krásy“ dává základ pro regulační nařízení

Stavanger - detail zástavby starého města

o tom, co odporuje přijatelné slohové čistotě a kvalitě (porušení stylu – plastová okna, plastové obložení apod.). Základem pro nařízení k ochraně kulturní hodnoty přesněji dále § 92.

- § 92 Další nařízení
„...při změně domu, spočívající v obnově fasády, týká se § 74 odst. 2. Kommuna bude sledovat, aby historická, architektonická či kulturní hodnota, která se váže k zevnějšku stavby, v tom smyslu byla co možná nejvíce zachována.“

- § 89 Program zlepšení
„Pro jednu nebo více budov v husté zástavbě městského území může vedení komunity přijmout program pro zlepšení zástavby a příslušejících areálů...“

Program zlepšení je základní centrálně působící prostředek pro práci obnovy města a mj. otevírá přístup k financování prostřednictvím Husbanken. To dává možnost ke spolupůsobnosti při vypracování Programu zlepšení. Ve Stavangeru je možné, aby regulační plán s nařízením byl přijat jako Program zlepšení. To je velmi praktický efektivní pracovní postup a metoda. Základem je stavangerská speciální struktura malých soukromých domů. Kombinace požadavků regulačního plánu a Programu zlepšení zcela jasně formuluje požadavky na každého vlastníka, což směřuje k městské obnově. Nařízení o správném stylu ztvárnění fasády je příkladem takových požadavků. Poznámka: Dílčí plán odhlasuje (přijme) základní Program zlepšení pro „Trehusbyen“. Ten otevírá přístup k půjčce v Husbanken, dokud není detailně vypracován dílčí plán a odhlasován jako Program zlepšení.

Cíl, účel plánu

Nadřazený cíl pro Plán kulturních památek ve Stavangeru je zajištění kulturních památek. To se shoduje s plánováním komunity o vývoji města podle principů životaschopných částí města. Dílčí plán komunity 1994 – 2005 předkládá optimální využití zástavby města s tím, že zabezpečí další rozvoj kvality v „Trehusbyen“. S tím souvisí ostatní plány. Plán zeleně, přijatý 22.11.1992, uzákoňuje, že budou zabezpečeny prostředí, příroda a kulturní zájmy. Plán zajišťuje hodnotnou kulturní tvorbu země jak ve městě, tak i na venkově. Plán centra města, který je zpracováván, operuje s těmito hlavními úkoly: historie, zvláštnosti, kultura, identifikace, ekologie a prostředí. Při této revizi Plánu kulturních památek se bere zřetel na:

- Vedení závazného mapového záznamu kulturních památek a památkového prostředí, který chrání stávající uživatele.
- Tvorbu snadno přístupných, informativních a inspirativních plánovacích materiálů.
- Udání režimu regulace v „Trehusbyen“.

Realizační plán

Realizačním plánem se udávají jednotlivé úkoly pro zajištění kulturních památek a památkového prostředí.

Úkoly v „Trehusbyen“:

- Regulování centrální oblasti obytného území, propojení místních okruhů dle parkovacích norem a udání režimu občanského soužití.
- Regulování centra, udání režimu občanského soužití a k tomu respektování Projektu námořních domů.
- Regulování/ochrana charakteristických (místních) ostrůvků.

Ochrana/rehabilitace přístřešků pro lodky, námořních obydlí.

Ochrana/rehabilitace statků.

Plánování rehabilitace památkově hodnotných objektů ve vlastnictví komunity, ve spolupráci s kommunou – odborem technického provozu.

Hodnocení v SEFRAK registraci, ve spolupráci s nadřazenými orgány.

Rozvoj čistoty hodnot, ve spolupráci s Ministerstvem pro kulturu, sport a církev. Dřevěné stavby dávají možnosti k výuce o zachování starých řemeslných tradic.

Ochrana – objekty, které mají národní hodnotu, mají právo přednostní ochrany. Stavbám vybudovaným před rokem 1800/1850 se věnuje speciální pozornost.

Zahrady u starých domů, restaurování – úkol ve spolupráci s kommunou – odborem pro kulturu, sport a církev.

Historické průhledy města od Vågen ke Stokkavatnet – provedení podle plánu města. Rozvíjí se od 17./18. století.

Povědomí o ochraně kulturních památek je součástí výuky o prostředí, ve spolupráci s kommunou – odborem škol a mateřských škol.

Plánování, ekonomie a financování, ve spolupráci s Husbanken.

Úkol pro příští plánovací revizi:

- Novější architektura (po roce 1945)
- Objekty sociálního bydlení
- Památky obrany (např. z války)
- Památky nafty (např. po její těžbě)!

Ochrana kulturních památek v souvislosti s plánováním města

Stavangerská městská rada se usnesla při plánování komunity, v květnu 1989, o Plánu kulturních památek: Při regulaci území a při souvisejících větších stavebních projektech je povinností brát zřetel na ochranu kulturních památek. Kommuna Stavanger zřídila místo městského památkáře v roce 1974. Sídlo bylo u starosty, posléze v roce 1991, bylo přemístěno na komunu – odbor rozvoje města jako součást dozorcí organizace. Náleží k těm oprávněným, kteří se orientují na vnitřní práci ochrany kulturních památek při sjednocování dílčích plánů a jejich správy. Dílčí plán komunity je nadřazený a spolupracuje s plánem komunity. Nyní je revidován na období let 1994 – 2005. Souběžně s ním jsou revidovány/vypracovávány: Plán centra, Plán kulturních památek a dílčí plán komunity pro Husabø. Už v Plánu kulturních památek z roku 1989 se posuzovalo staré město dřevěných domů jako zvláštní kulturní hodnota pro Stavanger. Dílčí plán komunity 1994 – 2005 navrhuje „Trehusbyen“ jako hlavní oblast ochrany kulturních památek a památkového prostředí města dřevěných domů. To je součástí strategie, jež vsadila na starší obytné čtvrti. V posledních letech byly odsouhlaseny také plány – Plán prostředí a rezerv, Plán pobřeží, dílčí plán komunity pro Gausel a Projekt námořních domů. Ochrana kulturních památek je hlavní téma těchto plánů, včetně zpracovávaných plánů – Plánu centra, Plánu kulturních památek a dílčího plánu komunity pro Husabø. Úkoly, nařízení a rozvojová linie, spolu s registrací, což jsou ohniska těchto plánů, vedou k dosažení kvalitní revize Plánu kulturních památek.

Předložený revidovaný Plán kulturních památek představuje hodnotné objekty a oblasti komunity Stavanger, které by se měly řídit podle regulace speciálního území/ochrany podle § 25.6 v Plánovacím a stavebním zákoně. V doplňku jsou prezentovány směrové linie zachování ostatních částí „Trehusbyen“, centra a přílehlých centrálních oblastí obytného území, ochrana a další rozvoj životního prostředí v tomto území.

Plán zeleně spolu s Projektem kultury země zahrnuje rozsáhlou registraci a analýzu kultury venkova a viditelných kulturních památek a dává podklad pro zpracování kultury země mimo aglomerace hustého osídlení.

Zaměření pro regulaci v „Trehusbyen“

Úkolem je zabezpečit a dále rozvíjet kvalitu „Trehusbyen“ v souvislosti s dílčími plány kommunity, plánem kommunity pro dopravu, plánem zeleně a plánem kulturních památek pro Stavanger. Zaměření pro regulaci uvnitř centra vychází ze zvláštního dílčího plánu kommunity.

Cíl

Cílem regulačního plánu a příslušného nařízení je zajištění historické, antikvární nebo jiné kulturní hodnoty výstavby a území se zvláštním prostředím, ploch parků, zahrad a ulic. To je zakotveno v cílovém paragrafu, který uvádí rozhodnutí k jednotlivým regulačním plánům. Nejedná se pouze o jednotlivé domy, ale také o úpravy a obnovy větších území. Tento záměr zajišťují regulační plány

Výstavba a území

Kvalita regulace je závislá na vztahu k památkovým hodnotám a rozděluje se na různé typy území:

1. Speciální území pro zachování.
2. Území, kde originální sloh je nutné zachovat nebo znovu obnovit.
3. Zastavěné území bez speciálních ochranných režimů.
4. Nezastavěné území.

1. Speciální území pro zachování

Týká se zabezpečení kulturních památek a kulturního prostředí, které vychází z Plánu kulturních památek. Původní výstavba musí být zachována. Přístavby se normálně nedovolují. Zachování se může vázat k zahradám, parkům, náměstím a ulicím. Stavební záležitosti a plány obnovy musí být předloženy městskému památkáři ke schválení. Viz stavební zákon § 26 odst. 6.

2. Území, kde originální sloh je nutné zachovat nebo znovu obnovit

Týká se území, kde je jasný architektonický a kulturně historický zájem. Exteriér se může v některých případech zamítnout při výměně oken a dalších typických slohových detailů. Obnovení je nutné a chce vyzvednout územní architektonický standard a hodnotu prostředí.

To předpokládá, že se při vypracování regulačního plánu uskutečňuje bližší registrace s cílem vymezit území, kde se podle regulačního nařízení vyžaduje navrácení původního stylového výrazu. V případě, že se mění fasády, postupuje se podle stavebního zákona § 92 a také § 26 a 74. Při požadavku obnovy jsou takové oblasti regulovány jako speciální území pro zachování.

3. Zastavěné území bez speciálních ochranných režimů

To se týká území, kde velké části výstavby jsou novějšího data nebo úplně přestavěné starší domy a návrat zpět k původnímu stylovému výrazu se považuje za nereálný. Tato zástavba se může vyčlenit přímo jednotlivým nařízením a plánovacím a stavebním zákonem.

4. Nezastavěné území, kde je dovolena nová výstavba

Týká se volných pozemků uvnitř zastavěných oblastí. Výstavba musí brát v úvahu stávající zástavbu. To je zajištěno rozhodnutím. Současně se musí klást důraz na dosažení racionálního využití pozemků. V této souvislosti se musí současně brát ohled na zhodnocení okolních pozemků. Využití pozemků je zvažováno v souvislosti s formou výstavby, povoleného užívání, typu bytů, dopravy a parkovacího řešení. V případě, že neexistují aktuální stavební plány, vyžaduje se zpracování plánu zástavby jako základu pro výstavbu. Viz plánovací a stavební zákon § 25, 26 a 28 – 2.

- Hodnotná vegetace
Hodnotná vegetace se musí registrovat a vyznačit do plánů jako vegetace/parky,

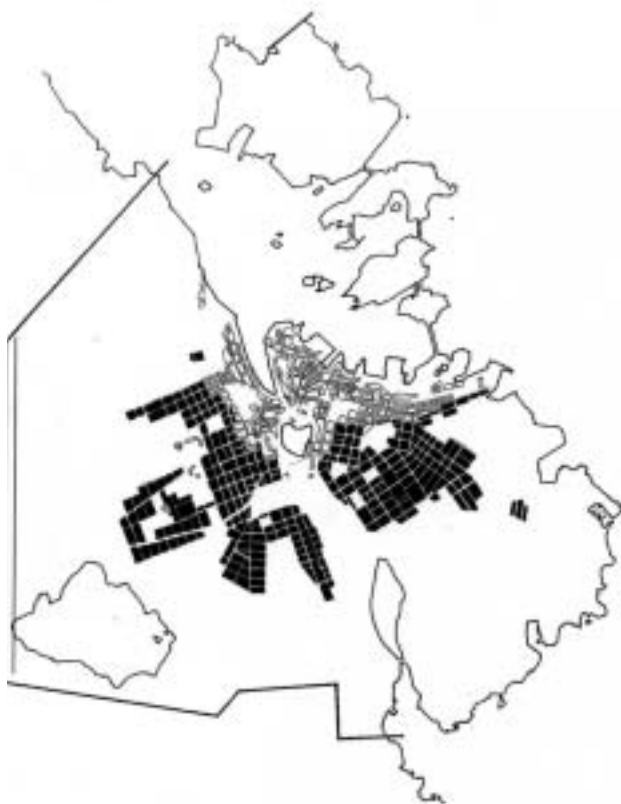

Trehusbyen <1815

Trehusbyen 1840 - 1860

Vývoj Stavangeru

Trehusbyen 1890 - 1920

Trehusbyen 1920 - 1950

Vývoj Stavangeru

aleje, stromy a stávají se součástí plánu. Rozhodnutí požaduje vegetaci zachovat. Viz plánovací a stavební zákon § 26.

Zákon o sousedství, který předchází plánovacímu a stavebnímu zákonu, udává omezení v právu o vlastnictví stromů, jestliže tyto poškozují nebo obtěžují souseda (§ 3). Tyto vztahy jsou brány v úvahu, když se vypracovávají regulační plány. Stromy, které by mohly omezovat sousedy, se zahrnují do plánu jedině, když mají hodnotu pro životní prostředí.

- Ulice/zeleň na pěších zónách

Zde jsou nařizení o kvalitě obnovy, například požadavky na obrubníky z přírodního kamene apod. Ulice, které jsou v Plánu zeleně označeny jako základní pěší zóny, je povinnost regulovat takovým způsobem, že ulice musí být maximálně odlehčena od automobilové dopravy. Kamenné dvory a hodnotná vegetace musí být chráněna. Je nutné klást důraz na úpravu při vysazování stromů/parků v ulicích.

- Děti a prostředí pro děti

Předpisy podle plánovacího a stavebního zákona § 69 odst. 3 se musí dodržovat. Norma dětských hřišť pro Stavanger, která

byla odhlasována vedením města 15. 4. 1991, je základem pro veškeré regulační a sídelní plány. V případě, že je aktuální změna uličních dvorů, musí se předložit v plánu.

- Doprava a parkování

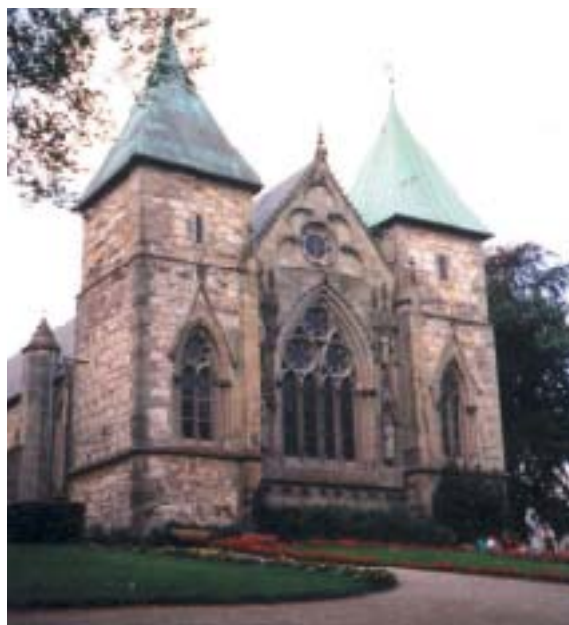
Cyklisté a pěší jsou prioritní. Opatření pro redukování rychlosti a nezbytné hlučkové bariéry musí být zakotveny v regulačním plánu, pakliže to nevyplývá z jiných plánů. Parkování se musí umísťovat v souladu s parkovacími normami. Soukromé parkování by mělo být podle možnosti na vlastních pozemcích. Parkování v ulicích by mělo být podle možností minimalizováno a eventuálně povoleno parkování pouze po jedné straně. Kde je velká koncentrace volného – cizího parkování, měly by být zřízeny parkovací zóny. Otázka parkovacích zón by měla být projednávána souběžně s regulačním plánem území. Vyřešení dnešního požadavku na parkování v centru je velmi náročný úkol. Požadavky na parkování by měly být sníženy další parkovací normou – právním Plánem dopravy. Cílem je podpořit chodníky, cyklistické stezky a autobusovou dopravu.

- Program zlepšení

Po vypracování regulačního plánu pro zástavbu je zároveň nutné odhlasovat Program zlepšení. To vyžaduje, aby požadavky a rozhodnutí v plánu byly jednoznačné a srozumitelné (plánovací a stavební zákon § 27), a aby u každé nemovitosti bylo jasné, jaká rozhodnutí se na ni vztahují.

- Spolupůsobnost a informace

Při vypracování plánů v zastavěném území je rozhodující, aby obyvatelé a uživatelé byli účastni dotčených činností. Při přípravě plánovacích prací, regulací a návrzích by měla být veřejnost pozvána k veřejné schůzi, kde bude dána informace o otázkách plánu a jeho důsledcích pro obyvatele. Na těchto setkáních se objevují často nové a důležité informace a lidé získávají k plánovacímu procesu důvěru. Časná spolupůsobnost má usnadnit plánovací proces, dát lepší motivaci lidem a následovat hodnotné části plánů.

Stavanger - Domkirken

Kulturní památky a kulturní prostředí Stavangeru

- Nejstarší památky

Nejstarší viditelné památky lidského osídlení ve Stavangeru jsou cca 6 000 roků staré. Svinasteinen z doby železné je jeden z pozůstatků této doby. Speciální jsou památky z doby bronzové, z časů Vikingů. Ve Stavangeru je ze všech zaregistrováno 116 nejstarších památek. Některé jsou velmi známé, jako oblasti skalních rytin (zvláště v Norsku a Švédsku z doby kamenné a bronzové) v Flugergjet a Åbebergjet na Madla a v Rudlå, Ullandhauggarden a Tjodvegen, pamětní kámen v hrobovém háji Eiganes, hrobový vrch na Storhaug a samozřejmě sklepení Domkirken, Bispekapellet a Kongsgårds. Kromě zmíněných jsou tyto hodnoty koncentrovány na Austre Åmøy, včetně skalních rytin, přístřešků pro lodky (základů zaniklých staveb), pamětních kamenů, hrobových návrší a venkovských hradů.

V Projektu kultury země, v historické části, je přehledný popis kultury venkova a těchto kulturních památek.

- „Trehusbyen“

Před rokem 1815 byl Stavanger malé pobřežní město s počtem cca 2 500 obyvatel. Do dnešní doby se zachovaly pouze některé domy z tohoto období: Domkirken s Bispekapellet, Kongsgård, Skagen 18 a Ledaal. Stavanger se později rozvíjel v jedno z největších norských měst. Hlavní vliv na převratný rozvoj měly existující změny v hospodářském odvětví. Stará rychlá výstavba Stavangeru svědčí o skromných životních podmínkách v jed-

noduchých dřevěných domech na malých parcelách.

Tyto obytné čtvrti jsou charakteristické pro osídlení centrálních oblastí. „Severské dřevěné stavby“ představované časově do roku 1970, jsou výsledkem mezinárodních aktivit a severské spolupráce kolem vyjasnění veřejného tématu. Původně nebyly stavby ze dřeva typické, pouze pro tuto část světa. V západním okruhu jsou oblasti v USA, Kanadě a Rusku, kde je množství měst vybudovaných ze dřeva, ale mnoho jich bylo zničeno požáry a jejich ochrana musela

ustoupit „rozvoji“. Proto stojí severská města dřevěných domů opět v popředí zvláštního zájmu. Mezi těmito městy dřevěných domů představuje Stavanger rozlohou největší souvislou strukturu. Jedná se obzvláště o nejstarší části centra, 19. století a 1. poloviny našeho století. V podstatě to, co bylo postaveno dříve, i to, co se staví dnes, je Stavanger neustále dřevěným městem. Pozice Stavangeru, jako evropského, možná i světového, pravděpodobně největšího dřevěného města, je zavazující a je mezinárodním přispěvkem.

Nejvíce pozornosti si zaslouží domy, které byly postaveny do roku 1953. V 60tých letech se velkou rychlostí rozšířila sociální obytná zástavba a v 70tých letech přišel naftový věk. Stavanger nastoupil cestu nového rozvoje. To podpořilo přesvědčení o významu ochrany souvisejícího kulturního prostředí „Trehusbyen“ jako ohniska dílčích plánů komunity, které vypovídají: „*Západonorská architektura dřevěných domů vypravuje historii naší pobřežní kultury. Ze dřeva máme lodě a domy. Dřevo nám dává možnost sklízet bohatství Norského moře*“.

Sledí, lodě a sardinky daly Stavangeru prostředky, které vedly k městskému rozkvětu. Všichni chtěli mít domy a svoji živnost co možná nejlépe přístavu. Takto vzniklo husté a různorodé město s hodnotnými městskými aktivitami.

„*Trehusbyen*“ je součástí norské – mořské kultury, která nese městský „image“.

Staré cihlové stavby se v obytné čtvrti „Trehusbyen“ nacházejí také, ale v omezeném množství. V centru jde o několik veřejných nebo všeobecně prospěšných staveb: Domkirken a Bispekapellet, St.

Petri Kirke, Tollboden, Valbergtårnet (věž), hotel Victoria, Stavanger Sykehus (nemocnice), Teateret (divadlo) a Museet (muzeum), Bethel, Folkets Hus (lidový dům), Frimurerlogen a cca 20 menších městských domů, obchodní dvory – pasáže a dřívější průmyslové stavby. V přílehlých částech centrálního obytného území se vyskytují jednotlivé domy a menší skupiny domů, málo a rozptýleně, ale reprezentující historický sloh a čistě stavebně jsou zajímavým kontrastem k dřevěné zástavbě.

Obytná čtvrt vytváří rozmanitý obraz. Výstavba je smíšená, přesto můžeme v obrazu města pozorovat jednotlivé historické epochy.

- Domkirken a Kongsgård

Základem vývoje Stavangeru je zejména Domkirken, který společně s biskupskou kaplí (Bispekapellet) a královským dvorem (Kongsgårds) ukazují jediné viditelné památky středověku. Během sedmi-setleté historie dalo okolí Domkirken prostor pro vznik obytné čtvrti pro několik stovek obyvatel v zálivu Vågen. Domkirken do dnešní doby připomíná tehdejší význam tohoto pobřežního místa.

- Fronta domů u moře

Na straně u Domkirken se rozvíjel už před 18. stoletím, ale zvláště v letech kolem 1800, jiný prvek v obraze města – námořní domy. Oproti všem normálním starším projektům městských domů, které byly situovány na pevnině, byl tento styl domů charakterizován obrácením k moři. To mělo základ v závislosti na mořských surovinách a námořní dopravě. První pozemní komunikace vznikly sice v roce 1789 a byly rozvíjeny daleko později, v 19. století. Byly ale těžko sjízdné dopravními prostředky. Svým poměrně velkým domovním objemem tvoří řada domů u moře dlouhý hřeben střech a spolu s Domkirken utváří městský profil Stavangeru.

- Valbergtårnet

Stará dřevěná strážní věž byla postavena v roce 1658 a nahrazena v roce 1853 současnou věží, podle návrhu předního zemského architekta Groscha z Christianie. Měla pro město obrovský ekonomický význam při jeho vzrůstu a zároveň byla pro město vedle Domkirke novou dominantou. Ale ani hlídka na této věži nezabránila velké požární katastrofě v roce 1860.

- Samotný vývoj města před rokem 1860, sledová era, lodní doprava, empirový sloh

Po městském požáru v roce 1684 bylo město opět vystavěno podle staré uliční parcelace. Mělo samostatný vývoj bez skutečné regulace. Obytná čtvrť byla založena podle terénního reliéfu, který byl o mnoho hrbolatější a příkřejší než ho známe dnes, než byla vynalezena technika vyrovnávání hor (odštělování za pomoci dynamitu). Mezi domy byla nepravidelně umístěná otevřená pole. Až do 19. století se vývoj výstavby přizpůsoboval starým domům, od 19. století dál vývoj směřoval k novějším dobovým požadavkům a předpokladům. Typ domu se vyvíjí od prapůvodních sedláckých domů postupně k typu křížové dispozice nebo tzv. domu se střední chodbou. Vývoj se setkává se slohovými impulsy z Evropy. Posledním stupněm byla tzv. Stavangerská archa. Vznikla zvláštní místnost na půdě. Štít domu (lomenice) byl typický pro tento městský dům. Rovněž dvoupatrové domy měly křížovou dispozici.

Stavební kvalita je poznamenána nedostatkem dřeva na západním pobřeží Norska. Obytná čtvrť dostala postupně empírový charakter. Ve vnitřní části centra poloostрова, jižně od Valbergjet, můžeme dodnes nalézt stavební zbytky domů z 18. století. Je to kupecký statek Skagen z 18. století v rokokovém stylu. Obytná čtvrť na Straen byla opět po dvou požárech, v letech 1760, zastavěna a mimo hranice města vyrostla předměstí dále proti Verket a podél Nykirkebakken a Nedre Blåsenborg.

- První regulační plány

V roce 1840 mělo město první jednoduché regulační plány pro Pedersgjerdet (část kovářské ulice) a Rosenkildehagen (blok domů ABC), v souvislosti s vývojem města v roce 1848. Později také pro Verket (Blåsenborg) a na Løkkeveien (Tom-sastykket).

Rok 1860 – časový přelom, úpadek sledového období, éra plachetnic, pozdní empír

Po „Velkém požáru“ v roce 1860, kdy lehla popelem celá severní část městského poloostрова, dostalo město přímé a poměrně široké regulace ulic a větších domů, s užitím štítů (lomenic) v pozdně empírovém stylu. Majitelé domů, kteří ztratili své pozemky v rámci regulace, dostali pro výstavbu zregulované nové pozemky okolo Nytorget (nový trh). Rovněž menší oblasti, které byly zastavěny, se stávají obytnými čtvrtěmi: proti Stromsteien a Spilderhaug,

dolní Bergjeland, území u Olav Kyrresgate (Thorsemarken), poblíž Gamle Stavanger (část N. Aadlands) a pozemky podél Løkkeveien. Tato území mají poměrně stejnou strukturu zástavby jako v předcházejícím časovém období, ale větší a prostornější domy a pozemky, většinou v pozdně empírovém stylu. Nyní dominuje křížová nebo jí podobná dispozice. Jednotlivé místnosti byly situovány okolo středového komínového tělesa. Na konci tohoto období přichází švýcarský styl s větším standardním typem domů.

- 1890 – 1920, průmyslové město – konzervárenská epocha, švýcarský styl a přechod k období secese

Po úpadku plachetní dopravy v roce 1883 bylo město téměř ochromeno a teprve po roce 1890 začíná vážný růst rozvoje města a hospodářského odvětví – konzervárenská epocha. Jsme v období švýcarského stylu. Tyto rysy se objevují nejvíce v okolí centra. Mezi jinými dostaly nový výraz např. části Kannik a Madlaveien, jako jeden typ obytné zástavby dřevěných domů ve švýcarském stylu. Již před rokem 1883, před velkým krachem, bylo postaveno divadlo na Skjavelandsstykket. Během roku 1890 byla postaveny Turnhallen (sportovní hala), Museet (muzeum) a Sykehuset (nemocnice), projektované architektem H. S. Eckhoffem. Město dostalo svoje reprezentativní komplexy budov v evropském historismu. Podél Vågens na západní straně vznikla skupina velkých průmyslových staveb. Jednotlivé obchodní a průmyslové budovy, např. Nedre Banegate, byly postaveny v secesním stylu. Nicméně většina staveb byla postavena ve východní městské části „Varmer“, která zvláště udává hodnotu historického dokumentu. Podstatným rysem obrazu města bylo mnoho továrnických komínů. Těch je nyní pouze 10, zatímco počet konzervárenských továren v době rozkvětu byl více než 70.

- 1920 – 1950, stagnace, funkcionalismus

Pokles konjunktury po 1. světové válce silně postihuje Stavanger. Město nedokázalo změnit charakter dřevěného města, přesto v meziválečných letech vznikly některé jednotlivé moderní funkcionalistické stavby vysoké kvality. Např. budova Stavangerského obchodního svazu, Domov stáří Solvag, jsou z tohoto období. Také funkcionalistické přestavby jednotlivých starých dřevěných domů našly své místo a mají svoji kvalitu.

- 1950 – 1990, městská obnova a ochrana

V období opětovného budování a optimismu, po válce, město Stavanger vydalo rozhodnutí o sankcích, soustředěných zejména v těchto územích: Klubbgatas a průlom Køstervåg a území západně od Torget (Kleiva). Na to se ohlásily reakce. Naštěstí nebylo příliš pozdě zachránit staré městské centrum tak, jak zůstalo po druhé světové válce, jádro „města dřevěných domů“. Základ pro ochranu vznikl již v roce 1950, včetně ochrany starých obytných čtvrtí dřevěných domů v Straen – Gamle Stavanger. Ochrana starého charakteru centra byla politicky zakotvena. První regulace ochrany byla uzákoněna v roce 1974 a později následovala řada menších regulací, např. kolem roku 1990 možné zavedení hlavního dopravního systému mimo chráněné oblasti.

- Obytné území v blízkosti centra

Když obyvatelé Stavangeru v průběhu 19. století přestavovali stávající domy v centru, začíná od roku 1890 – v novém hospodářsky významném období, konzervárenském období – výstavba obytných domů v oblastech blízkých centru – Storhaug, Våland, Eiganes, Kampen. Zatímco jiná větší norská města staví zděné stavby, bloky činžáku s vnitřním dvorem, pokračuje Stavanger v tradici dřevěných domů. Dominující je typ generačních domů. To ovlivnila řada faktorů: tradice malých domů, geografické a topografické poměry, rozvoj levných typů domů, levné pozemky, efektivní veřejné úpravy, příznivé finanční systémy a obecní záruka. To všechno nese politickou vůli k uchránění systému obecních úprav a infrastruktury a posléze vyplnutí mnoha výjimek z protipožárního a stavebního zákona; zákon je platný výhradně pro centrální oblasti, které byly obydleny a zdejší obyvatelé upřednostnili proluky před požárními zdi. Finanční politika upřednostňuje výstavbu rodinných domů.

Politika sociálně demokratické strany, která měla silnou pozici v roce 1916 se angažovala při nápravě nedostatku bydlení. V období do roku 1921 bylo postaveno 93 obytných domů s 339 byty. Z toho bylo 25 domů se 100 byty postaveno zděných, ostatní ze dřeva. Tyto obytné čtvrti byly generační. V jednotlivých domech bylo 4 – 8 bytů, aniž by se porušilo dimenzování jednoduchých soukromých malých domů této městské zástavby.

Vývoj do první poloviny 20. století silně působil na rozvoj rozsáhlé produkce prefabrikovaných dřevěných domů ve správní oblasti a tím se opět přispělo k udržení tradice malých dřevěných domů v této době – naftovém věku!

- Statky

Zde je přirozený rozdíl mezi využitím půdy – městské zemědělství a venkovské zemědělství. Městské zemědělství bylo založeno městskými obchodníky v 19. století. Ze všech 25 lokalit je ještě 10 poměrně intaktních – ucelených, z nichž dvě jsou chráněny, přestože půda je určena pro výstavbu. Ty mají doposud charakter využití statku. Bohatá tradice zemědělství v původním Hetland a Madla (v roce 1965 předměstí Stavangeru), se v naší souvislosti nazývá venkovské zemědělství. Většina takové zástavby zmizela v průběhu posledních 30 – 40 let.

- Rybářské domy v mokřem prostředí, přístřešky pro lodě a jejich příslušenství
Nejdůležitější rybářské domy jsou v centru a nachází se v Natvigs Minde a Engøyholmen. Také v Espholmen, Roaldsøy a Buøy („Kvidavigå“) jsou památkově hodnotné rybářské domy. Nájezdy pro lodě jsou dřevěné na ostrovech Roaldsøy a Engøy a dva ocelové na ostrovech Engøyholmen a Jadarholmen. Nejsou zvláště staré (30 – 50 let), ale dokumentují hodnotu stavebního rybářského života. Starší přístřešky pro lodky a pevná plavidla existují podél Hafrsfjordu. Dále se starší intaktní přístřešky pro lodky nachází také při Stokkavatnet a Byfjorden.

- Památky po hospodářství

Jsou na Møllå, mezi Regimentveien a Madlaveien. Stavanger Elektrisitetsverk (elektrárna) byla založena v roce 1909. Byla zde vybudována řada staveb souvisejících s provozem. Nejdůležitější je pravděpodobně transformační stanice u Mosvatnet, ale také „trafo“ objekty, zvláště v secesním stylu. Trafostanice Tårnet na Hillevågu je zcela zvláštní, vystavěná za války. Zřejmě byla architektonicky navržena a fungovala jako strážní věž. Památky z války jsou také úkryty, na Madlatua a při mostě u Hafrsfjordu.

- Památky po místní dopravě, staré cesty, tratě

Jsou to především Tjodveien, při Ullandhaug. Jejich stopy jdou až do doby železné. To je Eiganesveien, která je ve zvláště dobrém stavu a nese staré rysy, včetně kamenného oplocení a vegetace. V okolních oblastech se nalézají cesty ke statkům a dvorní váhy ze starých časů. Hraníční kameny, mílové kameny a královské kameny jsou velmi důležitým historickým detailem městské a venkovské kultury.

Památková hodnota

Jakým způsobem se registrují památky v Norsku? Na tuto otázku lze opět odpovědět na příkladě města Stavangeru.

- Registrace/hodnocení – seznamy, mapa
Nejstarší památky a kulturní památky z doby před reformací (1537) jsou automaticky chráněny podle zákona o kulturních památkách. Mnohým je zajištěna zvláštní ochrana regulací ve speciálním území/uchování. To se týká například Domkirken, Kongsgård, Bispekapellet a ohraničených částí městského parku.

Skagen 18, Den gamle Tollbod, Valbergtårnet, Ledaal, Solyst, Haugvaldstadminde, Engels Minde a Bekkelund jsou chráněny zvláštním usnesením. Zodpovědnost je dána fylke kommunou. V oblasti středověkého města je podmínkou povolení hlavního památkáře.

Kostely před rokem 1900: Frue Kirke, St. Petri Kirke a Revheim Kirke a dále Breidablikk, N. Strandgt. 17 a 19 (obchodní a námořní muzeum), Ovre Strandgt. 88 (konzervárenské muzeum), Musegt. 16 (stavangerské muzeum), Storgt. 27 a Kvalaberg gamle skole jsou pod příslušným muzeálním dozorem.

Ochrana kulturních památek ve Stavangeru, která je zmiňována, se musí dít v lokální, veřejné, všeobecné nebo soukromé režii. Odpovědností komunity je regulovat a stavět v rámci plánovacího a stavebního zákona, eventuálně uvážit ochranu památek, které mají národní hodnotu a je vhodné je zařadit do seznamu.

Plán kulturních památek Stavangeru z roku 1989 byl vypracován současně se základním plánem, zároveň byl zaregistrován jako Plán kulturních památek fylke a zahrnuje seznam jednotlivých charakteristických objektů, reprezentativních oblastí a stavebního prostředí. Registrace byla prováděna městským památkářem.

Hodnocení v plánu bylo vypracováno do částečného stupně použití. Materiály z plánu fylke byly systematicky utříděny tak, aby zabezpečily kulturní památky. Kostely, chráněná výstavba a muzea byly upřednostněny. Ostatní objekty jsou rozděleny do užitečných kategorií. Památkově hodnotná území tvoří zvláštní skupinu.

- Registrace

Základem poslední revize jsou následující materiály:

- Nejstarší památky, registr AMS z 7. 4. 1994.
- SEFRAK – registrace (objekty před rokem 1900) pro celou kommunu, cca 3 200 objektů. Dokončen v lednu 1994.
- Seznam objektů a území z roku 1989, korigován pro objekty, které jsou zchátralé/šohelé/spadlé.
- Objekty a území, které jsou podle času regulovány zvláštní ochranou.
- Nové registrace.

Postupně se předmětem zájmu staly památky novější doby. Byla vymezena časová hranice naší doby, v hrubých rysech k roku 1945. Stoupající význam kulturního prostředí měl za následek, že se v této souvislosti revize zaměřila na „Trehusbyen“ v centru a oblastech uvnitř městských hranic do roku 1953.

Při poslední revizi jsou statky, přístřešky pro lodky s příslušenstvím a okolní oblasti prioritní. Také byl doplněn seznam památek hospodářství, energie a dopravy, zatímco památky obrany čekají na vypracování registrace od dotčených orgánů státní správy.

- Hodnocení

Hodnocení kulturních památek je stále vracející se téma. Byla vyvinuta řada metod. Některé mají prameny v ochraně kulturních památek, jiné se opírají o kvalitu městského plánu. Společné pro ně je kladení důrazu na dvě hlavní stránky: starožitná hodnota (stáří a autenticita) a kulturní hodnota (prostředí, architektura a historie). Užitečná hodnota nebývá většinou v této souvislosti prvořadá, závisí na konjunktuře a regulační situaci.

Výsledky těchto rozdílných metod mají nicméně mnoho společného. Systematické hodnocení těchto materiálů je náročné na čas a zároveň obtížné, ve smyslu změřitelné hodnoty. Ve Stavangeru hodnocení předchází regulaci a usnesení o zachování speciálního území.

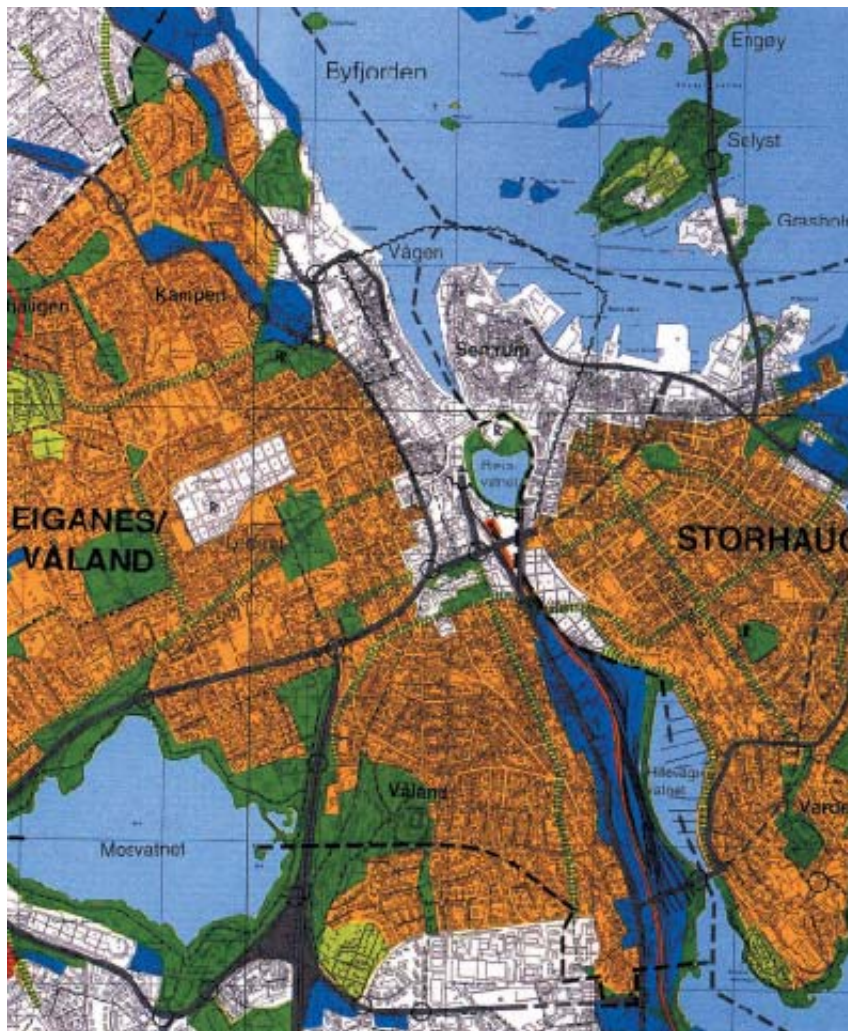
Městské pamětihodnosti prezentují své hodnotící metody z roku 1984, ale základní způsob byl vytvořen již v roce 1982. Starší památkové plány byly pouze: Gamle Stavanger (Starý Stavanger), Sentrumshalvøya (městský poloostrov) a Øvre Kleivegate – Olav Kyrresgate. Tyto plány jsou závazné, upevňují starobylost, historii města a kvalitu prostředí. Obytná část městského poloostrova je neustále systematicky hodnocena od roku 1990.

Stejně hodnocení přináleží k základnímu výběru do Plánu kulturních památek z roku 1989 a následných dílčích plánů kommuny. Tam mají hodnotu také objekty a území, které souvisí se speciálně regulo-

vaným územím, chráněném po roce 1989.

Systematické hodnocení charakteristické pro SEFRAK – registraci zatím ještě ve Stavangeru nebylo provedeno. Materiály jsou zatím omezené, další poznatky vyplynou z poslední revize – především na Amoy a Hundvågu. Hodnocení nashromážděných materiálů dostává vysokou prioritu a je předpokladem pro nuance regulačních nařízení pro centrum poloostrova a regulaci Blåsenborg.

Seznam plánu kulturních památek byl zachován z roku 1989. Přesto jsou některé objekty, které změnou/přestavbou ztratily svoji hodnotu. Některé objekty v „89 – plánu“, zejména v centrální oblasti, se doporučuje

Stavanger - plán využití území

	obytné území dřevěného města
	veřejná zeleň
	zahrady
	hlavní komunikace
	uliční zeleň (aleje)
	průmysl

zhodnotit blíže. To spolu s novou registrací je hodnoceno jako prvotný cíl zabezpečit dobré příklady (vzory) v „Trehusbyen“.

Především je kladen hlavní důraz na to, aby byly zajištěny skupiny domů v území, které svojí kvalitou a polohou stavby ukazují Stavanger jako kulturně historické a kvalitní prostředí cenného města dřevěných domů – Trehusby.

• Seznam

Viditelné nejstarší památky vycházejí ze seznamu. Tento společný výběr kulturních památek a kulturního prostředí je systémově seřazen takto:

- Kostely a kláštery
- Chráněné objekty
- Objekty v muzeální ochraně
- Veřejné budovy, instituce
- Obchodní objekty
- Průmysl
- Statky
- Bydlení/bloky v obytných čtvrtích
- Námořní objekty
- Památky po hospodářství/energii (Památky po obraně)
- Památky po dopravě/staré cesty, tratě
- Ostatní památky

Hodnota ochrany území/kulturního prostředí je očíslována ve vlastním seznamu.

Objekty z „89 – plánu“ si ponechávají svoje označení a číslo fylke plánu např. L 4132, kde L = kommuna Stavanger, 41 = kategorie: veřejná budova a 32 = interní pořadí.

Přesto je několik málo objektů, které nelze jednoznačně zařadit, patří do logické skupiny.

Objekty, které jsou zchátralé/shořelé/spadlé, jsou vyřazeny ze seznamu.

Nové objekty v seznamu, které jsou regulovány později, jsou bez čísla fylke plánu. Při další revizi se připojí.

Využitím této revize jsou informace o pozemcích, což je důležitý předpoklad k převedení do počítačové databáze a tím se zpřístupní projednávání.

Adresa (jméno, ulice, číslo) a kurzívou případný název objektu.

Rok výstavby, event. přibližný.

Ostatní informace: typ objektu (venkovské obytné stavení, stodola...), původní využití, styl/sloh, architekt.

Status v plánu: s = regulace speciálního území pro ochranu (§ 26 v plánovacím a stavebním zákoně), g = vychází z Plánu zeleně, k = vychází z dílčího plánu kommuny. V levém okraji je v návaznosti na způsob využití 3. číselný mapový údaj objektu. Rozmezí 0 – 999 je rozděleno mezi předcházející kategorie a umožní lepší, event. pozdější připojení k seznamu. Účelem nahrazení 5 číselného údaje z fylke plánu 3 číselným údajem v plánu kommuny je snadnější umístění do mapy.

• Mapa

Mapa je v měřítku 1 : 20 000 pro celou kommunu. Výřez v měřítku 1 : 5 000 pokrývá „Trehusbyen“, centrum a obytné území v blízkosti centra – hranice kom-

muny před rokem 1953. Jednotlivé památky jsou označeny různým typem písma a symboly. Vlastní regulace pro ochranu je zdůrazněna zvláštní barvou. Hranice starého města je vyznačena zvláštní čarou.

Starší výstavba v „Trehusbyen“ vznikla v průběhu 100letého období, od roku 1850 do poslední války. Výstavba zahrnu-

je řadu různých stylů a reprezentuje vývoj historických slohů od klasicismu přes švýcarský styl, secesi a nakonec funkcionalismus. Nebylo to však tak, že by jeden styl byl nahrazen druhým v časovém sledu.

Starší sloh pokračoval často mnoho roků ještě poté, co byl představen sloh nový. Na jednom domě můžeme pozorovat stopy po

jednotlivých slohových obdobích. Toto právě tvoří tak různorodou a zajímavou výstavbu, jak ji vidíme dnes.

Hana Šimková